

Як висновок варто зазначити, що концепт репрезентації в мистецтві актуалізується з появою нової теоретичної моделі осмислення – «естетики». Репрезентація спирається на подібність зображуваного і зображення (річ і образ), не тотожна наслідуванню і не підпорядкована формальним правилам. Вона є концептом, який у розрізненні предмету й образу мистецтва надає перевагу останньому. Подвійне відсилання до думки та автономності суб'єктивного судження про мистецтво вказує на структурну співвідносність концептів. Репрезентація стає актуальною з появою нової теоретичної моделі осмислення мистецтва та зумовлює розуміння його подальшої історії як спрямованого саме на себе.

Список посилань:

Ямпольский, М. (2007). *Ткач и визионер. Очерки истории репрезентации, или о материальном и идеальном в культуре*. Москва: НЛО.

Summers, David. (2003). *Representation. In Critical Terms of Art History*. Edited by Robert S. Nelson and Richard Shiff. Chicago: University Chicago Press.

Ranciere, J. (2009). *The Aesthetic Unconscious*. Cambridge: Polity.

Ankersmit, F. R. (1994). *History and Tropology: The Rise and Fall of Metaphor*. Berkeley: University of California Press.

Макс Штірнер – філософ, що випередив свій час

Андрій Павлюченко

ОНУ імені І. І. Мечникова (Одеса)

В історії філософії є чимало випадків, коли думки певного автора виявляються несвоечасними, надто радикальними або прогресивними для свого часу і лише згодом, за певних умов, хтось раптово звертається до тексту, який був відкинутий як щось, що не мало цінності й врешті решт виявляється, що цінності текст набув вже після смерті автора. Схожа історія трапилась і з філософією Макса Штірнера, який залишив по собі

всього одну книжку під назвою «Єдиний і його власність».

Штірнер сказав своє нове слово і напав на всі наявні вчення, теорії та уявлення про особистість, її місце і роль у всесвіті та в суспільстві, був мало ким тоді адекватно зрозумілий і був засуджений більшістю впливових мислителів свого часу. Запозичивши загальний метод філософування у Гегеля і методологію критики відчуження – у Фейєрбаха, все ж у своїх поглядах на проблему особистості – центральну проблему його філософії, Макс Штірнер глибоко оригінальний. При всі численні недоліки, кричущі суперечності та двозначності, вчення Штірнера вражає своєю новизною, глибиною, сміливістю і багатством думки (Рябов, 1996).

Штірнер відразу після публікації свого «Єдиного» став небажаною персоною в академічному середовищі. Його просто не сприймали всерйоз. Ось що писав про «Єдиного» Віндельбанд: «В кінці цього ряду стоїть дивна книга Штірнера «Єдиний і його власність», щодо якої толком не знали, чи лежала в цій праці парадоксальна серйозна думка, чи вона повинна була тільки служити пародією на критику згаданої раніше критики будь-яку критику» (Виндельбанд, 1995). Бернд А. Ласка, один з дослідників Штірнера, підкреслює, що в академічному середовищі цікавитись Штірнером – не дуже шанована справа (автор вживає термін «дурний тон»).

Штірнер міг бути назавжди втраченим для історії, якби його філософією не зацікавився Джон Маккей, який в 1898 році видав книжку «Макс Штірнер, його життя та діяльність». Завдяки його праці, ми можемо говорити про «ренесанс Штірнера». До 1900 року Штірнер став чимось більшим, ніж просто філософська примха, і все ж він залишався, як завжди, набагато менш значущою фігурою, ніж він на те заслуговував. Відродження Штірнера співпало з відкриттям Ніцше, і на фоні цього Штірнеру було відведено зіграти роль прото-Ніцше. Як сказав Карл Льовіт: «Штірнера часто порівнювали з Ніцше, доходило навіть до того, що Штірнера сприймали як «інтелектуальний арсенал», з якого Ніцше дістав зброю» (Lowith, 1964).

Історія публікації «Єдиного» підтверджує тезу про відродження – сорок дев'ять видань вийшли між 1900 та 1929 роками. З них було чотирнадцять німецьких видань, десять ви-

дань російською, сім японською, та шість англійською, решта була опублікована французькою, іспанською, нідерландською та польською мовами.

Пізніше, в 1968 році, вийшло нове німецьке видання «Єдиного», перше з 1929 року. Перше з того часу, коли в 1954 році Анрі Аврон пов'язав Штірнера та екзистенціалізм.

У 1971 році було опубліковано перше всебічне дослідження філософії Штірнера, яке коли-небудь з'явилося англійською мовою – R.W.K. «Нігілістичний егоїст» Патерсона. Чимало хто зі студентів зацікавився Штірнером після публікації роботи Вільяма Бразілла «Молоді гегельянці», а також роботи Девіда Маклаалана «Молоді гегельянці та Карл Маркс», автори яких спрямовують значну увагу саме на ідеї Макса Штірнера.

Починаючи з середини вісімдесятих і до сьогодні, знову фіксуються періодичні хвилі зростання інтересу до філософії Штірнера. У 1985 році, через сто років після першого видання «Єдиного і його власності», був змінений підхід до сприйняття, позиціонування та переосмислення сучасними, переважно англomовними філософами. Наприклад, Сол Ньюмен, британський теоретик з політичних питань та центральний мислитель постанархізму, розглядає Штірнера як ключову фігуру в розробці нової радикальної критики західного суспільства. Інтерпретація Штірнера Ньюменом привернула певну увагу і схвалення Ернесто Лаклау, аргентинського філософа та політичного теоретика, праці якого заклали підґрунтя постмарксистського дискурс-аналізу Есекської школи. Ендрю Кох теж пов'язував Штірнера з постструктуралізмом, опублікувавши у 1997 році статтю «Макс Штірнер: Останній гегельянець чи перший постструктураліст?», де дає послідовний аналіз філософії Штірнера, критики ним ідеалістичної філософії та ідей гуманізму, а також виділяє співзвучність його підходу з підходами Фуко. Окрім них, з філософією Штірнера працювало багато вчених, філософів, та активістів, наприклад Массімо Пассамані, Джейсон Макквін, Джейме Херод, Джеймс Дж. Хункер, Кейджі Нішитані, Калєб Сміт, Мішель Онфре та інші. Сьогодні дослідники перевідкривають філософію Штірнера, вбачаючи в ній досі нереалізований потенціал, і використовують її для кращого розуміння і дослідження філософії анархізму, індиві-

дуалізму і нігілізму.

Список посилань:

Lowith, W. (1964). *From Hegel to Nietzsche*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Виндельбанд, В. (1995). *Избранное. Дух и история*. Москва: Юрист.

Рябов, П. (1996). *Проблема личности в философии классическо-го анархизма*: диссертация. Москва.

**Традиція християнства через призму «Антихриста»
Фрідріха Ніцше**

Карина Перепелиця

Національний університет «Кієво-Могилянська академія»
(Київ)

«Цю книгу я писав не для загалу. Може, ніхто з моїх читачів ще й на світ не родився», – саме так починає «Антихриста» Ніцше (1993, с. 330). Дійсно, невідомість за життя, величезна популярність на початку ХХ ст., фальсифікація текстів та ідей, похмура тінь нацизму – і ось вчення маргінала, що творив «на межі», вже видається мейнстрімом.

Однією із найбільш провокаційних тем є, звісно ж, факт безумства філософа і питання про те, чи можна всерйоз сприймати його твори. Припущень стосовно фізичних патологій мислителя справді є безліч, проте варто розглядати хворобу як «метод», на основі якого можна дістатися глибин буття. Така концепція, запропонована Анрі Еленбергером, отримала назву «творча хвороба».

Парадоксальним також є той факт, що Ніцше народився в осередку протестантської реформації у родині ортодоксального лютеранського священика, вивчав теологію, проте «зажив слави» саме як завзятий критик християнства, який проголосив, що всі ходять до церкви, а Бог помер. «Бог – це основа всяких обмов «цьогобічного життя» і всіляких вигадок про